

Skogsbruk i tiden

Skogen och skogens resurser har sedan årtusenden varit en förutsättning för människans möjligheter att överleva. Skogen har gett skydd, mat och upplevelser. Här gick korna på skogsbete och här hämtades virke till bostäder. Skogen var också bärplockning, vedhämtning, jakt, fångst och råvara till industrin. Förutsättningar för människors liv och för välfärd.

Det är en speciell känsla att gå i en skog och tänka sig allt som har hänt på platsen genom tiderna. Här finns spår av liv och död, odling och jakt, hårt arbete och lediga stunder.

Skogsbruk i tiden

Dagens maskinförare är ofta mycket skickliga och kör med stor precision genom terrängen. Tack vare att alla kända fornlämningar finns registrerade digitalt är det lätt att föra över uppgifterna till GPS eller märka ut dem på kartan. På så vis är det möjligt att bedriva ett modernt skogsbruk utan att radera spåren av det gamla.

Vilka fornlämningar är vanligast?

Det finns många olika fornlämningar – olika typer av gravar, rester av boplatser, lämningar efter järnframställning, jakt- och fångstplatser m.m. Vilka fornlämningar som är vanligast beror på vilken del av landet du befinner dig i.

Lämningar efter bostäder finner vi i hela landet, men med regionala skillnader. I södra Sverige är olika typer av förhistoriska gravar och röjningsrösen vanliga. I mellersta Sverige är fångstgropar och lämningar efter bergsbruk vanliga. I norra Sverige finner vi stenåldersboplatser och lämningar efter renskötande samer.

Från vilken tid är fornlämningarna?

Alla fornlämningar är inte lika gamla. En del kommer från speciella tidsperioder, som bronsålderns hällristningar, medan andra har använts under mycket lång tid. Älg har till exempel jagats med hjälp av fångstgropar, från stenåldern fram till 1860-talet då fångstmetoden förbjöds. Från 1600-talets mitt börjar skogsråvaran bli eftertraktad för industriellt bruk. Vanliga lämningar från den tiden är till exempel kolbottnar efter brukens behov av kol.

Spåren i skogen är viktiga delar av det gemensamma kulturarvet.

Ett skogsbruk i tiden respekterar forntiden såväl som framtiden.

Låt fornlämningarna vara en del av det moderna skogsbruket.

Var hittar jag mer information?

Vill du veta mer om skogens fornlämningar och hur du ska agera i samband med skogsbruksåtgärder när du har forn- och kulturlämningar på dina marker så kan vi tipsa om flera bra skrifter och hemsidor.

Allt på ett ställe: På www.raa.se/skogsbrukitiden hittar du länkar direkt till de olika webbsidorna.

ÄVEN
SOM
FILM!

Skogens kulturarv

Skriften innehåller information om de vanligaste lämningarna i skogen samt ger genom pedagogiska teckningar tips hur du som skogsbrukare bör agera vid olika typer av lämningar. Till skriften finns också en instruktionsfilm med samma namn. www.skogforsk.se

WEBB-
SIDOR

Kunskap direkt om skogens kulturarv

Webbsidor som vänder sig till dig som är skogsägare eller planerare. Här finner du verktyg som hjälper dig att skydda och vårda forn- och kulturlämningar i skogen. www.kunskapdirekt.se

LADDA
NER
GRATIS!

Kulturlämningar och skogsbruk

I ett samarbete mellan Skogsstyrelsen och några länsstyrelser i Mälardalen har en informationsfolder med faktablad om de vanligaste lämningstyperna tagits fram. Till varje beskrivning finns också enkla råd hur du som markägare kan bidra till att bevara lämningarna. www.skogsstyrelsen.se

LADDA
NER
GRATIS!

Kulturlämningar och skogsbruk

I ett liknande samarbete mellan länsstyrelsernas kulturmiljövårdare och Skogsstyrelsen i Mellannorrland har faktablad för vanliga lämningar i skogen i mellersta Norrland tagits fram. Du når dessa bland annat via www.lansstyrelsen.se/jamtland

Måste man bevara alla fornlämningar?

Spåren från äldre tider kan liknas vid akterna i ett arkiv eller böckerna i ett bibliotek. Utifrån lämningarna kan vi få en förståelse för och berätta om människan och samhället under olika tider. Varje grav, fångstgrop, ristning och torpgrund har en koppling till människor.

Det ovanliga och speciella är ofta värt att bevara. Det är spännande just för att det är så unikt. I andra fall är något intressant för att det är så vanligt, som exempelvis den stora utbredningen och rikliga förekomsten av kolbottnar. Dessa lämningar efter kolarnas milor bidrar till förståelsen av det tidiga järnbruketets betydelse för vårt lands utveckling till en stormakt och industrination. Röjningsrösena på sydsvenska höglandet som kan täcka stora ytor är de sista resterna av ett bruknings sätt som var rådande i hela Centraleuropa under årtusenden.

Låt fornlämningarna vara en del av skogsbruket.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte handlar om ett generellt förbud mot att bruka marken, utan om en anpassning av metoderna så att lämningarna inte skadas.

Vad finns av sentida lämningar?

Förutom kolbottnar som finns i stort antal över hela landet, är tjärdalar, pottaskeugnar m.m. lämningar där skogsråvaran använts. Flottningslämningar och skogskojar förknippas ofta med det tidiga industriskogsbruket.

Fornsök

I Riksantikvarieämbetets Fornsök kan du söka information om äldre tiders gravplatser, boplatser och arbetsplatser. Du hittar information om runstenar, hållristningar, gruvor, torp, avrätningsplatser, skeppsvrak och mycket annat. www.raa.se/fornsok

0,5%

Skogens kända fornlämningar utgör mindre än en halv procent av skogsmarken.

Mer information Faktablad och utbildningsmaterial om kultur lämningar i skogen finner du via: www.raa.se/skogbrukitiden

